ПОКЕР НАД ВОДАМИ

Двоє чоловіків простували між річкою і густою стіною кипарисів, очерету, камедного дерева й шипшини. Один з них ніс випрану, ще й наче випрасувану, рядняну торбу. Другий був юнак, судячи з обличчя, десь під двадцять. Вода в річці стояла низько, як звичайно в середині липня.

— Мав би десь у цих водах ловити рибу,— озвався юнак.

— Як йому саме припала охота рибалити,— відказав той, що з торбою. Він і Джо перевіряють перемет, коли захоче Лонні, а не тоді, коли риба клює.

— Все одно її на гачок начіплялося,— сказав юнак.— Для Лонні, по-моєму, байдуже, хто познімає.

Тепер берег вигнувся розчищеним мисом, трохи не косою. Тут стояла конічної форми халупа зі шпичастим дахом, збудована почасти з пліснявої парусини та кривих дощок, а почасти з розплесканих каністр. Поіржавіла труба — від грубки неоковирно стирчала зверху, валялася невеличка купа дров і сокира, а до стінки приставлено в'язку очерету. Потім вони побачили на землі перед відчиненими дверима з десяток, мабуть, коротких шворок, щойно одрізаних із кинутої поблизу шпульки, та іржаву бляшанку, наполовину повну важких гачків, декотрі з яких уже понав'язувані на мотузки. Але нікого не було видно.

— Човна щось нема,— сказав чоловік з торбою.— Отже, він не пішов до крамниці.

Тут він помітив, що юнак подався далі, і вже набрав повітря, збираючись загукати, аж тут з-під ліска вихопився якийсь чоловік і спинився лицем до нього, якось настирливо скімлячи — чоловік

невеликий, але із здоровенними руками і плечима; босий, дорослий, проте в його рухах, в обшарпаному комбінезоні — щось дитяче; очі ж дивилися настирливо, як у глухонімого.

— Гей, Джо!— озвався чоловік з торбою, підносячи голос, як звичайно звертаються до тих, хто однаково зрозуміти не може.— Де Лонні? — він потряс торбою.— Риби наловили?

Але той тільки пильно подивився на нього, поквапно скімлячи. Потім повернувся і мотнувся стежкою туди, куди подався юнак, що саме в цю мить закричав:

— Глянь лиш на той шнур!

Старший рушив на поклик. Юнак збуджено схилився над водою коло дерева, від якого тягся похило вниз у воду світлий бавовняний шнур. Глухонімий стояв одразу в нього за спиною, все ще скімлячи і хутко переминаючись на ногах, та коли старший чоловік наблизився, він повернувся і кинувся повз нього назад у бік халупи. При такій воді протягнутий від берега до берега між двома деревами шнур не мусив торкатись води і тільки гачки, звисаючи на шворках, мали бути занурені. Але тепер він ішов під воду від обох боків з великим заносом по течії, і навіть старший відчував його тремтіння.

—" Здорова, як людина! — вигукнув юнак.

— Он там його човен,— сказав старший. Юнак теж бачив: по той бік річки трохи нижче за течією, між групою верб у заводі за косою.— Пливи через річку і прижени його, побачимо, яка та рибина завбільшки.

Юнак скинув черевики, комбінезон та сорочку, перебрів мілке і поплив прямо, щоб течією знесло до човна, дістався туди і пригріб назад, стоячи в човні та нетерпляче вдивляючись униз за течією, у вигин

занесеного шнура, близько середини якого вода часом нуртувала, мов через віщось перекочуючись.

Він підігнав човна до берега нижче від старшого чоловіка, що в цю мить помітив глухонімого знов у себе за спиною,— все з тими ж покваплливими настирливими звуками той поривався влізти в човен.

— Ось геть! — старший чоловік одіпхнув його рукою.— Іди геть, Джо!

— Скоріше! — квапив юнак, нетерпляче вдивляючись у затоплений шнур, де саме щось поволі спливло на поверхню і знову пірнуло.— Там щось є на ній, клянусь усіма кнурами Джорджії. І здорове, як людина!

Старший ступив у човен. Він усе ще тримав мотузку і потягнув човна, перебираючи руками, вздовж самого перемета.

Раптом позаду них на березі глухонімий видав справжні звуки. І лунали вони зовсім голосно.

II

— Слідство? — спитав Стівенс.

— Лонні Грінап,— за слідчого був старий сільський лікар.— Двоє хлопців знайшли його сьогодні вранці втопленого на його власному переметі.

— Та невже!— вигукнув Стівенс.— Нещасний бідолаха. Я виїду.

Як окружному прокуророві, йому там не було чого робити, навіть якби то і не був нещасливий випадок. Він знав це. А хотів поглянути на лице покійного з причин суто сентиментальних. Те, що було тепер

Йокнапатофською округою, заснував не один якийсь піонер, а три одразу. Вони приїхали гуртом на конях по Кемберлендській ущелині з Південної і Північної Каролін, коли Джефферсон був ще тільки постом Агентства в справах племені чикасо, відкупили собі в індіян землі й завелися родинами, і процвітали, і пощезали, так що тепер, через сто років, у всій окрузі, ними заснованій, лишався одним однісінький представник усіх трьох родів.

Це був Стівенс, бо останній із Голстонів помер ще наприкінці минулого століття, а Луї Греньє,— щоб поглянути на його лице, Стівенс по обіді жаркого липневого дня їхав авто за вісім миль,— ніколи не знав, що він Луї Греньє. Він не вмів навіть написати Лонні Грінап, як він себе називав,— сирота, як і Стівенс, чоловік зросту трохи нижчого за середній і віком десь від тридцяти до сорока років, знаний цілій окрузі,— обличчя, як придивитись, майже делікатне, врівноважене, завжди веселе, з незмінним пухом м'якої золотавої бороди, що зроду не знала бритви, і ясними спокійними очима; "причинний", казали, але яка не була б та причина, вона торкнула його тільки злегенька, позбавивши не дуже багато чого такого, за чим варт було жалкувати; жив він рік у рік у халупі, що збудував собі зі старого намету і сяк-так припасованих дощок та розплесканих каністр разом з .глухонімим сиротою, якого забрав до себе в хатину десять років тому і зодягав, і годував, і ростив, та розумово не підніс навіть до свого рівня.

Власне, хатина його, і перемет, і ятір знаходились майже точно в центрі тисячі з гаком акрів, якими володіли його предки. Але він цього не відав.

Він би лишився байдужий, Стівенс був того певний, не сприйняв би думки, що якийсь один чоловік міг володіти і насправді володів таким обширом землі, що належить усім і кожному на пожиток та втіху,— в його власному випадку тих тридцять-сорок футів, на яких стояла халупа і прогін річки під переметом, де кожен міг вільно, вдома господар чи ні, брати його начиння та харчі, аби тільки вони в нього були.

А часом він, бувало, заплішить двері клинцем від приблудних звірів і разом з глухонімим товаришем об'явиться без попередження і запрошення в будинку чи хатині за десят'ь-іі'ятнадцять миль, де лишався тижнями, лагідний, врівноважений, нічого не вимагаючи й не підлещуючись; спав, де покладуть його господарі,— на горищі в сіні, чи на ліжку" в родинних покоях, чи у вітальні, а глухонімий юнак лягав на ґанку чи на землі, аби чути дихання того, хто був йому й за брата, й за батька. То був для нього єдиний звук на всій безгучній землі. І він безпомилково вчував його.

Щойно звернуло за полудень. Далина синіла спекою. Аж по той бік видовженої рівнини, де шосе підходило до річища і далі тяглось рівнобіжно з ним, Стівенс побачив той магазин? Звичайно, він мав би бути безлюдний, але зараз йому вже видно було збиті докупи безверхі та пом'яті авто, осідлані коні, й мули, і вози. Бачив Стівенс і їздців та водіїв, кожного з них він знав на ім'я і прізвище. А ті його знали ще краще, голосуючи за нього рік у рік і називаючи на ім'я, хоч і не зовсім його розуміли, точнісінько як не розуміли ключика гарвардської Фі Бета Каппа * на ланцюжку його годинника. Він під'їхав до машини слідчого.

Очевидно, воно було не в магазині, а у млині поруч, перед відчиненими дверима якого чисті суботні комбінезони, й сорочки, і непокриті голови, та засмаглі на сонці потилиці, облямовані білими смугами по суботньому голінні, стояли наїйгустіше й найтихіше. Перед ним розступились і пропустили всередину. Там стояв стіл і три стільці, на яких сиділи слідчий та два свідки.

Стівенс помітив чоловіка років під сорок, що тримав чисту рядняну торбину, згортаючи її знов і знов, аж поки почала вона скидатися на книжку, і юнака з виразом стомленого, але невгамованого подиву на обличчі. Труп лежав під ковдрою на низькій платформі, що правила за підвалину для нерухомого млина. Стівенс підійшов, відхилив край ковдри і зазирнув у лице, опустив ковдру і відступив, уже ладний повертатись до міста, але все обернулось інакше. Він змішався з гуртом чоловіків, що стояли під стіною, тримаючи капелюхи в руках, і став

слухати двох тих свідків: юнак саме оповідав своїм здивованим, зомореним голосом, повним невір'я в те, що сталося, докінчував описувати, як вони знайшли труп. Стівенс дивився, як слідчий підписує свідчення і ховає ручку в кишеню, і зрозумів, що до міста зараз повернутись йому не вдасться.

— Мабуть, це вже все,— промовив слідчий. Він позирнув у бік дверей.— Ну, Айку,— додав він,— тепер можете його забирати.

Стівенс разом з іншими посунувсь набік і дивився, як чотири чоловіки пройшли до ковдри.

— Ви його берете, Айку?. — спитав він.

Старший з тих чотирьох затримав на мить погляд на Стівенсові.

— Так. Він тримав свої гроші на похорон у Мітчела в крамниці.

. — Ти, і Поуз, і Метью, і Джім Блейк,— сказав Стівенс. Тепер уже той глянув на Стівенса з подивом, майже нетерпляче.

— Ми можемо докласти, скільки не вистачить,— промовив він.

— І я теж,— запропонував Стівенс.

— Дякую,— відповів той.— У нас самих досить. Тут між них сердито втрутився слідчий:

— Ну, гаразд, хлопці. Дайте їм пройти.

Разом з іншими Стівенс вийшов знову на двір. Було вже по обіді. Тепер до дверей задом підігнали фургон, якого доти не було. Тильні двері в ньому були відчинені, ложе вистелене соломою, і Стівенс стояв з

непокритою головою серед інших і дивився, як чотири чоловіки вийшли з повітки, несучи те, загорнуте в ковдру, і наблизились до фургона. Троє чи четверо інших подалися вперед допомогти, і Стівенс теж подався, торкнув юнака за плече і знов побачив той вираз недовірливого, змореного, нестямного подиву.

— Коли ти приганяв човна, то ще не знав нічого про лихо,— сказав Стівенс.

— Звичайно,— відказав юнак. Спершу він говорив досить спокійно.— Я переплив, узяв човен і став гребти назад. Я знав, що на шнурі щось є. Мені видно було, як оте ним водить... під водою... що, сер?

— Ти притяг човна за собою. Ти переплив на той бік, і взяв його, і пригнав уплав назад.

— Ні, сер! Я гріб з човна. Я пригнав його просто через річку. Я сном і духом не знав нічого! Я бачив, як оті риби...

— Чим? —перебив Стівенс. Юнак видивився на нього.— Чим ти гріб у човні назад?

— Та веслом же! Я взяв весло і гріб ним просто назад, і весь час мені було видно, як вони плюскочуть довкола у воді. Вони не хотіли відпускати! Вони чіплялись за нього, навіть коли ми ВИТЯГАЙ тіло, і ще гризли його! Риби гризли! Я знав, що так можуть черепахи, але ж то риби! Гризли його! Звісно, ми думали, що там рибина! Рибина, аякже! В рот не візьму довіку! Нізащо!

Наче й недовго те все робилось, а полудень уже десь подівся, забравши з собою трохи й спеки. Знову в авто, рука на ключі запалення, сидів Стівенс, дивлячись на фургон, готовий ось-ось рушати.

"І щось тут не гаразд,— думав він.— Щось не клеїться. Щось таке, чого я не добачив, не розгледів. Або щось таке, чого ще не трапилось".

Ось фургон рушив через курний насип у бік шосе, двоє з тих чоловіків на передку, а двоє інших на осідланих мулах збоку. Стівенсова рука повернула ключ; передача була вже увімкнута. Авто обігнало фургон, що їхав уже досить швидко.

Через милю він звернув з дороги на брудний путівець назад до гір. Почався підйом, сонце тепер то виринало, то ховалось, бо місцями воно вже зайшло за кряжі гір. Ось дорога розгалузилась. У розвилині стояла церква, біло пофарбована і без дзвіниці, поряд з неогородженими, безладно розкиданими дешевими мармуровими надгробками та рештою могил, обведених тільки рядами поперевертаних скляних банок і черепками та битими цеглинами.

Він не вагався. Під'їхав до церкви, розвернувся і спинив машину, поставивши її передом до розвилини і дороги, якою щойно над'їхав і яка зникала за вигином. Через той вигин дороги він почув фургон, ще до того, як його побачив, а потім почув і ваговіз. Той наближався з боку гір, позад нього, швидко, ось вискочив на видноту, вже гальмуючи — кабіна, мілкий кузов, затягнутий зверху брезентом.

Ваговіз виїхав на дорогу коло розвилини і спинився; тоді Стівенс знову почув фургон і тоді ж побачив його та двох вершників, що в присмерку виринули з-за повороту, а біля ваговоза тепер стояв на дорозі чоловік, і Стівенс упізнав його: Тайлер Беленбо — фермер, одружений і сімейний, з репутацією людини самовпевненої та шаленої; уродженець нашої округи, він виїздив на Захід і повернувся, оточений, наче випарами, поголосками про великі гроші, виграні в карти; одружився, придбав землю і більше в карти не грав, але в деякі роки заставляв свій власний урожай і пускав ті гроші на спекуляцію майбутньою бавовною; високий на зріст, він стояв у присмерку на дорозі поруч із фургоном і, не підносячи голосу, не розмахуючи руками,

говорив до тих на фургоні. Потім коло нього виринув ще один чоловік, у білій сорочці. Стівенс його не впізнав і більше на нього не глянув.

Рука його потяглась до ключа; загудів мотор, авто знову рушило. Він увімкнув передні ліхтарі і швидко вихопився з цвинтаря на дорогу поза фургоном, а чоловік у білій сорочці вистрибнув на підніжку й загорлав до нього; тоді Стівенс упізнав і його: молодший брат Беленбо, що багато років тому подався був до Мемфіса, де начебто найнявся під час страйку текстильників за збройного вартівника, але останні два-три роки жив у брата, ховаючись, як" розповідали, не від поліції, а від якихось своїх мемфіських дружків чи пізніших компаньйонів по бізнесу. Час від часу його ім'я виринало разом з іншими у звітах про бешкети й побоїща на сільських танцях та гулянках.. Раз у Джефферсоні, де він по суботах мав звичку сп'яну хизуватися своїми колишніми подвигами чи клясти своє теперішнє життя і старшого брата, що змушував його працювати на фермі, два полісмени затримали його, і запроторили до в'язниці.

— За ким ви тут у біса шпигуєте? — загорлав він.

— Бойде,— покликав його старший Беленбо. Він навіть не підвищив голосу.— Вернись назад у машину.— Він не поворухнувся — огрядний чоловік з насупленим лицем, що дивився на Стівенса блідими, холодними, безвиразними очима.

— Здоров, Гевіне,— промовив він.

— Здоров, Тайлере,— відказав Стівенс. — Забираєте Лонні?

— Хтось тут має щось проти того?

— Я — ні,— сказав Стівенс, виходячи з авто.— Я вам

ПІДСОбЛЮ Перенести ЙОГО:

Потім він повернувся у своє авто. Фургон рушив далі. Ваговіз подався назад і розвернувся, вже набираючи швидкість; промайнули два обличчя: те, яке Стівенс бачив тепер, було не агресивне, а злякане, далі друге, на якому взагалі не було нічого, крім застиглих, холодних, блідих очей. Потрісканий тильний ліхтар зник за узгір'ям.

"То був реєстраційний номер округи Окатоба",— подумав Стівенс.

Поховали Лонні Грінапа наступного дня по обіді стараннями дому Тайлера Беленбо. Стівенса там не було.

— Джо теж, мабуть, не був там,— сказав він.— Лоннів німак.

— Ні. Його теж не було. Там ходили в Лоннів табір у неділю вранці подивитись на перемет, то казали: він ще був, шукав Лонні. Але на похороні його не було. Цього разу, як знайде Лонні, то може лягти поруч з ним, тільки його віддиху вже не почує.

пі

— Ні,— сказав Стівенс.

Того полудня він був у Мотстауні, центрі Окатобської округи. І хоч була неділя і він сам не знав, чого шукає, аж поки не знайшов, але впорався ще завидна: відшукав агента компанії, яка видала Лонні Грінапові поліс на страхування життя вартістю в п'ять тисяч доларів з подвійною компенсацією в разі наглої смерті на користь Таїйлера Беленбо.

Все було, як годиться. Лікар, що оглядав Лонні Грінапа, ніколи не бачив його раніше, зате багато років знав Тайлера Беленбо, і Лонні поставив свою позначку на заяві, а Беленбо сплатив перший внесок і потім сплачував усі подальші.

Робилось усе це без якоїсь особливої секретності, крім того, що справа оформлялася в іншій окрузі, та й у тому, як розумів Стівенс, не було чогось аж надто дивного.

Окатобська округа лежала одразу через річку, за три милі від садиби Беленбо, і Стівенсові були відомі й інші люди, крім Беленбо, що мали землю в одній окрузі, купували ж собі авто і ваговози та тримали гроші в банку — в іншій, підкоряючись притаманній природженому селюкові, можливо, атавістичній, невиразній недовірі не так до людей з білими комірцями, як до бруківки й електрики.

— То мені ще не сповіщати компанії? — спитав агент.

— Ні. Я хочу, щоб ви прийняли його заяву, коли він прийде її подавати, пояснили йому, що формальності займуть десь так із тиждень, виждали три дні і викликали до вашої контори на дев'яту чи десяту годину наступного ранку; не кажіть йому, навіщо, для чого. Потім, коли довідаєтесь, що він одержав виклик, зателефонуйте мені в Джефферсон.

Наступного ранку, тільки-но засіріло, спекоті останніх днів прийшов край. Стівенс лежав у ліжку, слухаючи гуркіт грому і дивлячись на, спалахи блискавки та гучне шалiння дощу, думаючи про те, як порощить він і як рине глинястими нестримними патьоками по свіжій сирітській могилі Лонні Грінапа на голому узгір'ї, біля безверхої церкви, і як лопотить над клекотливою від поводі річкою, по бляшано-парусиновій хижі, де глухонімий юнак ще й досі, певно, чекає, коли повернеться Лонні додому, знаючи: щось трапилось, але не знати, як і чому.

"Не знати як,— подумав Стівенс.— Якось його ошукано. Навіть не завдали собі клопоту зв'язати його. Просто ошукали".

У п'ятницю ввечері агент з Мотстауна подзвонив йому по телефону, що Тайлер Беленбо подав заяву.

—■ Гаразд,— відповів Стівенс.— У понеділок передайте йому, щоб прийшов у вівторок. І сповістіть мене, коли знатимете, що він одержав виклик.— Він поклав трубку.

"Я граю в покер з чоловіком, який довів свою картярську вправність, чого про мене не скажеш,— думав він.— Та я принаймні змусив його потягти карту. І він знає, з ким сів грати".

Отже, коли в наступний понеділок по обіді надійшло друге повідомлення, він знав тільки те, що збирався робити. Майнула була думка попрохати в шерифа його помічника чи прихопити з собою когось із друзів.

"Але навіть і друг не повірить, що на руках у мене — виграшна карта,— сказав він собі,— хоч сам я й вірю, бо оди-нак-убивця, хоч би й дилетант у цім ділі, може впевнити себе, що замів усі сліди за собою. Але там, де двоє, ні один не буде певен, що по другому не лишилось якогось знака".

Отже, він вирушив сам. Був у нього пістолет. Він покрутив його в руках і поклав назад у шухляду.

— Ніхто бодай не застрелить мене з нього,— сказав сам собі. З міста виїхав, тільки-но смеркло.

Цього разу він проминув той магазин, що чорнів біля дороги. Коли досяг путівця, на який звернув був дев'ять днів тому, то цього разу повернув праворуч, проїхав із чверть милі і завернув у захаращений різним мотлохом двір; світло його фар впало просто на темну хатину. Він не вимкнув фар. Підійшов, освітлений жовтим промінням, до хатини, гукаючи: "Нейте, Нейте!"

За хвилю почувся голос негра, хоч світла не з'явилось.

— Я йду до табору містера Лонні Грінапа. Якщо до світанку не повернусь, то сходи в магазин і скажи там.

Відповіді не було. Потім заверещав жіночий голос:

— Ану, одійди геть від цих дверей! — Щось пробубонів чоловічий голос.— А що мені до того! — заголосила жінка.— Ти одійди геть і не пхай свого носа між цих білих!

"Отже, є інші, крім мене",— подумав Стівенс, замислившись над тим, як дуже часто, майже завжди, в неграх сидить інстинкт не до зла, а до розпізнання зла, коли воно вирине. Він повернувся до машини, вимкнув фари і взяв із сидіння ліхтарик.

Він знайшов ваговіз. Піднісши ліхтарика зовсім близько, він знову побачив той номер, який дев'ять днів тому зник а його очей за узгір'ям. Вимкнув ліхтарика і поклав до кишені.

За двадцять хвилин він зрозумів, що не було чого турбуватись про світло. Він був на стежці між чорною стіною хащів і річкою, бачив тьмяне жевріння за парусиновими стінами хатини і вже міг чути два голоси — один холодний, рівний, неквапний, інший — різкий і пронизливий. Він перечепився через купу дров, потім ще об щось і намацав двері, розчинив їх і ввалився у спустошену по смерті господаря хижу: натоптані лушпинням матраци постягувано з дерев'яних тапчанів, пічку перевернуто і порозкидано посуд, а

Тайлер Беленбо з пістолетом стояв навпроти нього, молодший же схилився над перекинутою скринею.

— Відступись, Гевіне,— сказав Беленбо.

— Сам відступись, Тайлере,— сказав Стівенс.— Пізно ви кинулись.

Молодший випростався. Стівенс побачив, як на обличчі в нього проступає зізнання.

— А, стокрот...— вихопилось у нього. Це кінець, Гевіне? — спитав Беленбо.— Не бреши

мені, лета.

Мабуть, що кінець,— відказав Стівенс.— Опусти пісто-

— Хто ще з тобою?

— Досить,— мовив Стівенс.— Опусти, Тайлере, пістолет.

— Чорт,— лайнувся молодший. Він заворушився; Стівенс бачив, як очі в того прудко метнулися від Стівенса до дверей у нього за спиною.— Він бреше. З ним нікого нема. Він просто шпигує тут, як тоді, пхає носа, куди не просять, і про це він зараз пожалкує. Бо цього разу йому відкусять того носа.

Він посунув до Стівенса, трохи пригнувшись, трохи розставивши руки.

— Бойде! — остеріг Тайлер.

Той усе наближався до Стівенса, не всміхаючись, а з якимось химерним світлом, якимось блиском на обличчі.

— Бойде! — повторив Тайлер. Тоді він теж поворухнувся, надзвичайно спритно перехопив молодого і одним махом швиргонув назад на лежанку. Вони визвірились один на одного — Тайлер холодний,

спокійний, без ніякого виразу, пістолета тримав перед собою, нікуди не цілячись, другий, напівзігнутий, прогарчав:

— Що ти в чорта хочеш робити? Датись йому відвести нас назад у місто, як двох паршивих баранів?

— Це вирішувати буду я,— сказав Тайлер. Він глянув на Стівенса.— Я не хотів, Гевіне. Я застрахував його життя, сплачував усі внески — це так. Але це був добрий бізнес: якби він пережив мене, я б ніяк не скористався з тих грошей, а якби я пережив його, то дістав би винагороду за власну розсудливість. З того не робилося ніякої таємниці. Все діялось явно і на видноті. Знати міг це кожен, кому не ліньки. Може, він сам про це казав. Я ніколи йому того не боронив. Та й хто що може тут закинути? Я завжди годував його, коли він приходив у мій дім, він завжди лишався, скільки хотів, приходив, коли хотів, але цього я ніколи не бажав.

Молодший раптом засміявся, напівскорчений на лежанці, куди другий жбурнув його.

— Так ось ти якої заспівав,— мовив він.— Ось воно куди ми повернули.

Тут сміх урвався, хоч перехід був такий незначний чи, може, такий швидкий, що аж не помітний. Тепер він стояв, трохи нахилившись уперед, віч-на-віч із братом.

— Я не страхував його на п'ять тисяч доларів! Я не повинен був одержати...

— Цить,— перебив Тайлер.

— ...п'ять тисяч доларів, коли його знайшли мертвим на...

Тайлер спокійно підійшов до нього і двічі дав ляпаса долонею і тильним боком тої самої руки, все ще тримаючи пістолет перед собою в другій.

— Я сказав цить, Бойде,— промовив він, знову глянувши на Стівенса. — Я не бажав того. А тепер не треба мені тих грошей, хоч би й платили, бо не про таке я думав. Не про таке, будь певен. Що ти збираєшся робити?

— Ще й питаєш? Я зажадаю обвинувального акта про вбивство.

— А спробуй потім довести! — вишкірився молодший.-

Спробуй доведи це! Я ніколи не страхував його життя за...

' — Замовчи! — урвав його Тайлер. Він говорив майже лагідно, дивлячись на Стівенса блідими очима, в яких була сама порожнеча.--— Ти не можеш цього робити. Йдеться про добре ім'я. —Таким воно було досі. Може, ніхто його дуже й не прославив, але ніхто ще й не зганьбив досі. Я нікому нічого не винен. І не взяв нічого чужого, ти не смієш цього робити, Гевіне.

— Я не смію робити нічого іншого, Тайлере.

Той дивився на Стівенса. Він чув, як Тайлер глибоко вдихнув і видихнув. Та лице аж ніяк не змінилось. , — Ти хочеш око за око, зуб за зуб.

— Того хоче справедливість. Може, цього хоче Лонні Грінап. А ти б не хотів?

Ще хвилю Тайлер дивився на нього, потім повернувся і спокійним жестом покликав за собою брата, а другим жестом — Стівенса, спокійно і владно.

Тоді вони вийшли з хатини, спинились у світлі проти дверей; звідкись налетів легкий вітрець, зашарудів листям над головою і стих, завмер.

Спершу Стівенс не розумів, що збирається робити Бо-ленбо. З чимраз більшим подивом спостерігав він, як Болен-бо повернувся обличчям до брата, простяг руку і заговорив тепер зовсім грубим голосом:

— От і кінець усій мороці. Я тремтів од тої ночї, коли ти прийшов додому і сказав мені. Слід було мені виховувати тебе краще, але я не зумів. Ось маєш. І покажи, що ти справжній молодчага.

— Вважай, Тайлере! — гукнув Стівенс.— Не роби того! Не втручайся, Гевіне. Це тобі плоть 'за плоть, ти

цього хотів, ти й дістанеш.— Він все ще стояв обличчям до брата, на Стівенса й не глянув.—Ось маєш,—повторив він.— І покажи, що ти справжній молодчага.

>, Та було вже запізно. Стівенс побачив, як молодший відскочив назад. Побачив, як Тайлер ступив крок уперед, і в голосі його вчувався подив, недовіра, потім усвідомлення промаху.

— Кинь той пістолет, Бойде,— застеріг він.— Кинь його!

— То ти хочеш його назад, га? — вишкірився молодший.— Я прийшов до тебе тої ночі і сказав, що ти вартий п'яти тисяч доларів, як тільки хто набреде на той предмет, і попрохав собі десять доларів, а ти мене прогнав. Десять доларів, а ти пошкодував. Авжеж, можеш їх собі зоставити. На ось!—низько в нього при боці щось блиснуло; і знов, коли старший упав, жовтогарячий вузький язик полум'я пронизав темряву згори донизу.

"Тепер моя черга",— майнуло, в Стівенса. Вони стояли один прбти одного; він чув, як знову звідкись налетів той легкий вітрець, трусонув листям над головою і завмер.

— Драпай, поки не пізно, Бойде,— промовив Стівенс.— Натворив уже досить. Тепер драпай.

— Авжеж, я драпону. Давай клопочися мною, бо за хвилину у тебе не буде ніяких клопотів. Я драпону, аякже, тільки спершу скажу словечко-друге деяким спритним жлобам, що пхають свого носа, куди їх не просять, і про віщо вони з біса гірко...

"Тепер він вистрелить",— подумав Стівенс і стрибнув. На мить він наче побачив сам себе на тлі блідого світла від річки, того відблиску, що річка відбиває в морок,— в повітрі над головою Бойда Беленбо. Потім він зрозумів, що бачить не себе і дочував був не вітер,— темна постать істоти, що не мала язика та й не потребувала його, що вже дев'ять днів чекала на повернення додому Лонні Грінапа, упала згори на спину вбивці,, простягти руки напоготові, зігнувшись тілом і напружившись у мовчазному й смертоносному замірі.

"Він був на дереві",— подумав Стівенс. Ураз сліпучо блиснув пістолет. Спалах він побачив, але звуку не почув.

Він сидів по вечері на веранді, охайно забинтований хірургом, коли стежкою надійшов окружний шериф — теж чоловік огрядний, люб'язний, чемний, з очима ще блідішими і ще більшою мірою позбавленими виразу, ніж у Тайлера Беленбо.

: • Я тільки на хвилину,— сказав він,— а то б не став тебе турбувати.

— Як то мене турбувати? — здивувався Стівенс. Шериф присів на поруччя веранди: ■

— Голова в порядку?

— В порядку,— відказав Стівенс.

— То добре. Мабуть, чув, де ми знайшли Бойда. Стівенс відповів чемно, з таким самим порожнім поглядом:

— Може, й чув. Сьогодні я мало що пам'ятаю, крім болю в голові.

— Ти сказав нам, де шукати. Ти був при тямі, коли я дістався туди. Пробував напоїти Тайлера. Ти сказав нам подивитись на перемети.

— Правда? Ну-ну, чого чоловік не наплете сп'яну чи при забитих памороках? Часом, диви, й угадає.

— Ти вгадав. Ми оглянули шнур, і там був Бойд, повішений на одному з гачків, мертвий, точнісінько як Лонні Грінап. А Тайлер Беленбо з перебитою ногою і другою кулею в плечі, і в тебе на голові проорано так, що сигару сховати можна. Як він потрапив на того перемета, Гевіне?

— Я не знаю,— відказав Стівенс.

— Гаразд. Тепер я вже не шериф. Як потрапив Бойд на того перемета?

— Я не знаю.

. Шериф глянув на нього; вони видивились один на одного.

— Це ти так усім друзям відповіси, як спитають?

— Всім. Бо мене, бач, підстрелено. Я не знаю.

Шериф видобув із кишені сигару, якийсь час роздивлявся на неї.

— Джо,— той глухонімий хлопчина, котрого виростив Лонні,— схоже, врешті кудись подався. Минулої неділі він ще крутився тут, але відтоді ніхто його не бачив. Міг би й лишатися. Ніхто б його не турбував.

— Може, він тужив занадто за Лонні, щоб лишитись,— сказав Стівенс.

— Може, він тужив за Лонні.— Шериф підвівся. Він відкусив кінчик сигари і запалив її.— Та куля тобі й— це вибила з пам'яті? Що ж саме породило в тобі підозру, що діло там було нечисте? Що то було таке, що всі ми начебто проґавили?

— Це було те весло,— відповів Стівенс.

— Весло?

— Траплялось тобі коли перевіряти перемет, натягнутий просто перед твоїм табором? Ти не гребеш, ти тягнеш човен, перебираючи руками по самому шнуру від гачка до гачка. Лонні не вживав ніколи свого весла; у нього навіть човен був прив'язаний до того самого дерева, що й перемет, а весло залишалося коло хатини. Якби ти там коли побував, то весла б не побачив. А одначе той хлопець знайшов весло в човні.